

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. הפריש שתי הטאות לאחריות מתכפר באחת מהם והשניה תרעה.....1
- ב. השפך הדם ימות המשתלח ... מת המשתלח ישפך הדם ... אמר קרא יעמד חי לפני ה' לכפר עד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו1
- ג. בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן.....2
- ד. נמצאו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה הבאה רבי יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה.....3
- ה. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ... ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה שאין הטאת צבור מתה.....3
- ו. תורה חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה ... ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה 4
- ז. שנה תמימה ... מונה שנים עשר חדש מיום ליום.....4

דף סה.

א. הפריש שתי הטאות לאחריות מתכפר באחת מהם והשניה תרעה

כבר נתבאר בפסחים דף צז: שהמפריש¹ שתי הטאות לאחריות, כלומר שכונתו לביטוח שאם אבדה אחת תהיה לו השניה, מתכפר באי זו שירצה, ומכיון שמתחילה הפרישם לשם כך שאחת תדחה ודאי ולא תקרב, לפיכך אין השניה מתה אלא תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.

ב. נשפך הדם ימות המשתלח ... מת המשתלח ישפך הדם

... אמר קרא יעמד חי לפני ה' לכפר עד מתי יהא זקוק

להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו

כיון שנפסק להלכה שאין בעלי חיים נדחים כמבואר לעיל דף סד: לפיכך כשנשפך הדם שנתבאר לעיל דף ס. וסא: שמביא פר או שעיר אחר אין

¹ רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק ד הלכה ה

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

השעיר הראשון נדחה, אלא דינו כמת השעיר של שם והשעיר שמביא עתה יתקיים תחתיו, ויחבור לשעיר לעזאזל הראשון, שמצוה בראשון.

אולם אם מת שעיר המשתלח, לאחר שחיטת השעיר לשם², ישפך הדם שנאמר (ויקרא טז פסוק י) וְהִשְׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֵר לְעִזָּאזֵל יַעֲמֹד חַי לְפָנַי יִקְוֶה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעִזָּאזֵל הַמִּדְבָּרָה³ עד אימתי זקוק המשתלח לעמוד חי, עד שעת מתן דמו של חבירו ואין כפרת הדם כלום ולפיכך ומביא שני שעירים אחרים ומגריל עליהם⁴, והם עומדים במקום הראשונים.

ג. בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן

מי שאבד⁵ שקלו ואפילו באונס חייב באחריותו, כיון שלא יצא ידי המצוה, עד שימסרנו ליד שימסרנו לגזבר.

בני העיר ששלחו את שקליהן ביד שליח ונגנבו או אבדו, כיון שעדיין לא הגיעו ליד הגזבר לא נפטרו מאחריות, ולפיכך אם השליח שומר הנם הוא הרי זה נשבע להם⁶ שלא פשע, ונפטר כדין כל שומרי הנם והן חוזרין ונותנין שקליהן פעם שניה. וי"א⁷ שדינם כשומר שכר להלן, שאם נתרמה התרומה נשבע השליח לגזברים ובני העיר פטורים.

ואם אמרו אנשי העיר הואיל ואנו משלמין שקלינו, אין רצוננו שישבע השליח שהוא נאמן לנו אין שומעין להן, לפי שתקנת חכמים היא שאין הקדש יוצא בלא שבועה, שלא יזלזלו בשמירת ההקדשות.

² שהרי אם מת קודם מבואר לעיל שמגריל כבתחילה וזה שעלה לעזאזל עולה תחתיו והשני ירעה עד שיסתאב.
³ לקומי הלכות כג. ועין הוא ברא"ש מסכת יומא הלכות סדר עבודת יום הכיפורים וז"ל "וכל הדין הנוהג בדמו של שעיר אם נשפך כך הוא דינו אם ימות חבירו המשתלח שבאיזה שעה שימות המשתלח באותה שעה נדחה הדם".

⁴ שבלא הגרלה א"א וזקוק לשנים, וראשון ידחה דהכל מודים בשחוטים שנדחים. ר' עובדיה מברטנורא מסכת יומא פרק ו משנה א

⁵ רמב"ם ושקל הקודש הלכות שקלים פרק ג הלכה ח ט

⁶ ואף על גב שאין נשבעין על ההקדשות כמש"כ ברמב"ם ברפ"ב משכירות אך כבר כתב שם ה"ב דמדרבנן נשבעין על ההקדשות כדי שלא יזלזלו בהקדש וי"א שהשליח צריך לישבע לבני העיר במעמד הגזבר

⁷ דעת רש"י דס"ל שבמה שמסרוהו לשומר חנם לא הוי פשיעה אך הדעה הראשונה דע הרמב"ם דהוי פשיעה במה שמסרוהו לשומר חנם שהרי הוא פטור בגניבה ואבידה.

הַלְכָתָא לְמַשִּׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

שלחו את שקליהם ביד שומר שכר אין זה נחשב כפשיעה שהרי הוא חייב בגניבה⁸, ואבידה ולפיכך אם אבדו ממנו באונס, כגון שלקחום לסמים מזויינים או שטבעה ספינתו בים שהוא פטור, רואין אם אחר שנתרמה התרומה נאנס, נשבע השליח לגזברים שנאנסו ממנו המעות, ובני העיר פטורין, שהתורם תורם על הגבוי כבר ועל העתיד לגבות, וא"כ המעות שביד השומר כבר ברשות הקדש הן, ובני העיר מה היה להן לעשות הרי לא מסרום אלא לשומר שכר שהוא חייב בגניבה ואבידה, אבל האונס אינו מצוי.

ואם אבדו קודם שנתרמה התרומה עדיין ברשות בני העיר הם, והשליח נשבע לפני אנשי העיר והן משלמין.

ד. נמצאו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה הבאה רבי יהודה אומר עולין להן לשנה

הבאה

נמצאו השקלים הראשונים אחר שנשבע השליח וגבו שקלים שנית או שהחזירו הגנבים, אלו ואלו שקלים הם, ואין זה הקדש טעות כיון שהי מחויב ע"פ דין להפרישם כשנאבדו הראשונים, חל עליהן שם הקדש ולא פקע. ואין עולין להן שקלים נוספים אלו לשנה הבאה, שחובות של שנה זו אין עולין לשנה הבאה, שבשנה הבאה צריך להביא מתרומה חדשה, אלא הראשונים כלומר אלו שנמצאו או שהחזירו הגנבים יפלו לשקלי השנה שהרי מצוה בראשון. והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה.

אם נתרמה התרומה עליהן. יש מי שאומר שהשקלים הראשונים, שיפלו לשקלי השנה הם השקלים שנגבו בתחלה ואבדו או נאנסו וחזרו, ויש מי שאומר שהשקלים הראשונים הן שהגיעו ליד הגזבר תחלה. ומחלוקת אמוראים היא בירושלמי. וכיון שאין בזה הכרעה יכולין הגזברין לעשות כמו שירצו. ויש מי שאומר⁹ להכריע כדעה השניה.

ה. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים

⁸ ואף על גב דעל הקדשות פטורין שומריין מתשלומין מ"מ מפסיד שכרו כדבסמוך וי"א דכאן חייב גם בתשלומין מצד התקנה שלא יזולו בהקדשות
⁹ כן דעת המאירי

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

תחתיהן ... ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה שאין חטאת צבור מתה

כבר התבאר לעיל דף נ. שפר¹⁰ ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים, וכן שעירי ע"ז כלומר כשהורו בי"ד בשגגה לעבוד ע"ז, שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים, ירעו עד שיפול בהן מום וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה לקיץ המזבח והיא הקרויה נדבת צבור ובאה מכל אותן שנאמר עליהם ירעו עד שיסתאבו לקיץ המזבח והיא הקרויה נדבת צבור ובאה מכל אותן שנאמר עליהם ירעו עד שיסתאבו.

ואם כבר קרבו השניים ירעו הראשונים עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה, שאין חטאת הצבור מתה¹¹, ולמה לא יקרבו עצמן נדבה שהרי זכרים הם, ויכולים להקרב עולות¹². גזרה לאחר כפרה משום לפני כפרה.

דף סה:

ו. תורה חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה ... ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה

משיניע ראש חדש ניסן¹³ אין מקריבין קרבנות הצבור אלא מתרומה חדשה, ואם הביא הישנה יצאו, ואפי' אם יש מהחדשה שאין זה אלא לכתחלה, דלא מצינו ששנה עליו הכתוב לעכב ולכן אין להם מן החדשה לוקחין מן הישנה.

ז. שנה תמימה ... מזנה שנים עשר חדש מיום ליום

נאמר בפרשת בהר (ויקרא פרק כה כט – ל) וְאִישׁ פִּי יִמְכַר בֵּית מוֹשָׁב עִיר חֹמָה וְהִיָּתָה גְּאֻלָּתוֹ עַד תֵּם שָׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ. וְאִם לֹא יִגְאָל עַד מְלֹאת לֹו שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבֵּית אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לֹו חֹמָה לְעִמִּיתָת

¹⁰ רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק ד הלכה ב

¹¹ קצת צ"ע אמאי קרי ליה חטאת צבור הא בעבודת יוה"כ ה"ג השיב ליה חטאת שותפים. ואפשר דכ"ל ותני כיון דאיירי אף בשעיר ודאי הוי דציבור וכיון שאין ג"מ לענין זה בין הרבים לבין דציבור כתב לפי הרוב.

¹² שחטאת יחיד אינה יכולה להקרב עולה שהרי נקבה היא ואין עלוה נקבה, ואי אפשר להורידה להקריבה לשלמים.

¹³ רמב"ם ושקל הקודש שם פרק ד הלכה יא

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

לְקַנְהוּ אֶתְּוּ לְדַרְתֵּינֵי לֹא יֵצֵא בִּיבֵל. צִוְתָהּ הַתּוֹרָה בְּזֹאת שֶׁהַמוֹכֵר בֵּית בְּתוֹךְ עִיר חוֹמָה, יִכּוֹל לְפָדוֹתוֹ מִן הַקּוֹנָה מִשְׁעַת מַכִּירְתוֹ.¹⁴ עַד סוֹף הַשָּׁנָה הַרְאֵשׁוֹנָה מִמַּכִּירְתוֹ.¹⁵

וְכִמּוּ בֶן הַנּוֹתֵן בֵּית בְּתוֹךְ עִיר חוֹמָה¹⁶, יִכּוֹל לְפָדוֹתוֹ מִמַּקְבֵּל הַמֵּתְנָה מִשְׁעַת נְתִינַת הַמֵּתְנָה עַד סוֹף הַשָּׁנָה הַרְאֵשׁוֹנָה מִנְתִּינַתָּה.¹⁷

שָׁנָה זֹאת הִיא שְׁנַיִם עֶשֶׂר חוֹדֵשׁ מִיּוֹם לַיּוֹם, דְּהֵינֵנו שְׁעַד אֹתוֹ יוֹם בַּחוֹדֵשׁ בְּשָׁנָה הַבָּאָה יִכּוֹל הַמוֹכֵר לְפָדוֹת אֶת הַבֵּית, וְאִם נִתְעַבְרָה הַשָּׁנָה, הַרְוִיחַ הַמוֹכֵר חוֹדֵשׁ נוֹסֵף בּוֹ הוּא יִכּוֹל לְפָדוֹת אֶת הַשָּׂדֶה.¹⁸

וְלִכְּן הַמוֹכֵר שְׁנֵי בְתִים בְּשָׁנָה מְעוֹבְרָת, אֶחָד בִּט"ו אֲדָר א', וְאֶחָד בִּר"ח אֲדָר ב', הַבֵּית שֶׁנִּמְכַר בִּט"ו אֲדָר א' תִּגְמַר שְׁתֵּי בִּט"ו בְּאֲדָר בְּשָׁנָה הַבָּאָה (הַפְּשׁוּטָה), וְעַד אִזּוֹ יִכּוֹל הַמוֹכֵר לְפָדוֹתוֹ, וְהַבֵּית שֶׁנִּמְכַר בִּר"ח אֲדָר ב' שְׁנֵי תִּגְמַר שְׁתֵּי בְּשָׁנָה הַבָּאָה כִּבְר בִּר"ח אֲדָר, וְרַק עַד אִזּוֹ יִכּוֹל הַמוֹכֵר לְפָדוֹתוֹ.¹⁹

אִם פָּגַע יוֹבֵל בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה, אִין הַבֵּית חוֹזֵר לְמוֹכֵר.²⁰

אִם עֲבָרָה הַשָּׁנָה וְהַמוֹכֵר אֵין מַקְבֵּל הַמֵּתְנָה.²¹ לֹא פָדָה אֶת הַבֵּית, הַבֵּית נִחְלַט לְלוֹקַח, וְאִפִּילוֹ בִּיּוֹבֵל אִינוֹ יוֹצֵא.²²

¹⁴ רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ב ה"א, ע"פ המשנה בערכין (לא ע"א) וכתב שם רש"י שם בגמרא (ד"ה מתניתין) שהוא יכול לגאול אותו מיד אחרי מכירתו. ודלא כדעת רבי שהובא בברייתא בגמרא שם [ע"פ רבינו גרשום ורש"י] שכיון שנאמר "ימים תהיה גאולתו", ואין ימים פחות משנים, אין המוכר רשאי לפדות את הבית אלא לאחר שעברו שני ימים ממכירתו, [כע"ז בתו"כ, וע"ש בפירוש הראב"ד].

¹⁵ רמב"ם שם פי"ב ה"א, ע"פ המשנה שם. ונחלקו שם בגמרא [ע"פ רש"י ותוס'], מתי השנה נגמרת, לדעת חכמים השנה נגמרת באותו זמן ביום שבו התחילה, ולכן אם מכר את הבית בחצי היום, הוא יכול לפדותו עד השנה הבאה בחצי היום, ולדעת רבי הוא יכול לפדותו עד שיסתיים המעת לעת של אותו יום. ובמרכבת המשנה (בכורות פ"א ה"ג) דייק מהרמב"ם שהשמיט דין זה, שמיד כשנכנס היום הראשון של השנה השניה אינו יכול לפדות את הבית, וכ"כ באור גדול על משניות ערכין פ"ט מ"ג.

¹⁶ ויתר דיני בתי ערי חומה והגדרתם עיין אלה המצוות עשה קלט
¹⁷ רמב"ם שם ה"ד. ע"פ הנאמר בערכין (לא ע"ב), ודלא כדעת תוס' (שם ד"ה דאי, בפירושו הראשון) הסובר שלדעת רבי מאיר שמתנה אינה כמכר לגבי חזרת השדות ביובל, אינה כמכר גם בנוגע לבתי ערי חומה ואינו פודה אפילו בתוך שנה.

¹⁸ רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ב ה"א וה"ה, וכדעת חכמים במשנה שם ערכין לא, ונלמד שם ובתו"כ ממ"ש "שנה תמימה", להביא את חודש העיבור. ודלא כדעת רבי שם במשנה הסובר שהוא מונה שלש מאות וששים וחמשה ימים כמנין ימות החמה, מיום המכירה, [וע"ש בפירוש רש"י, ובפירושו המשניות לרמב"ם].

¹⁹ רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ב, וכדעת ר' אבא בר ממל שם בערכין (לא ע"ב).

²⁰ רמב"ם שם ה"ט, ע"פ דברי הגמרא שם (ערכין לא ע"ב), ונלמד שם בגמרא ממ"ש "לא יצא ביובל", שהוא מיותר, שהרי כבר נאמר "לצמיתות".

²¹ כדעת חכמים במשנה (ערכין לא ע"א) שלמדו ממ"ש שם "לצמיתות", מכפילות האות ת', לרבות את המתנה שהיא כמכר. ודלא כדעת ר' מאיר שאין המתנה כמכר, ויכול הנותן לפדותו לעולם.

²² רמב"ם שם הל' ד. ע"פ המשנה שם ערכין לא ע"א, וכמו שנאמר בפסוק (ויקרא שם כה ל) "ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר בעיר אשר לו חומה לצמיתות לקונה אותו לדרתיו לא יצא ביובל". וכתב החינוך (מצוה שמ) שכעין קנס הוא שקנסה תורה למוכר מפני חיבת הארץ.

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא